

І тільки, при детальному аналізі чинного законодавства, можна дійти висновку, що «правила та норми» згадуються у законах, постановах Кабінету Міністрів та інших правових актах. До них відносять державні санітарні норми та правила, санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні правила і норми, санітарно-епідеміологічні правила і норми, протиепідемічні правила і норми, гігієнічні та протиепідемічні правила і норми та ін.

Тому, можна стверджувати, що норма ст. 325 КК України є бланкетною і відсилає до масиву чинного законодавства.

До початку 2020 року на практиці, притягнення до кримінальної відповідальності за зазначеною статтею було рідкістю. З реєстру судових рішень, в період з 2013-го по 2019 рік суди постановили всього 5 вироків в даній категорії справ. Але, практично за місяць, порушення кримінальних проваджень за ст. 325 КК України зросло в рази.

Отже, можна зробити висновок, що питання притягнення до кримінальної відповідальності за порушення карантину у зв'язку з коронавірусною хворобою (COVID-19) залишається відкритим.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 325.
2. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 16, ст. 100.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, коронавірусна хвороба, медична точка зору, карантин, поширення хвороби, епідемічні та інфекційні хвороби.

Ключевые слова: уголовная ответственность, коронавирусная болезнь, медицинская точка зрения, карантин, распространение болезни, эпидемические и инфекционные болезни.

Key words: criminal liability, coronavirus disease, medical point of view, quarantine, disease spread, epidemic and infectious diseases.

ЧУГУНІКОВ ІГОР ІВАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДОДАТКОВИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

Аналіз запропонованих сучасною вітчизняною кримінально-правовою наукою концепцій об'єкта злочину свідчить про те, що усі вони головний акцент роблять на соціологічній складовій цього поняття, наполягаючи на тому, що об'єкт – це щось позитивне, що

заслуговує на охорону. Звідси під об'єктом злочину розуміють якість абстрактне, ідеальне благо, цінність, яке можна виявити лише в ході теоретичного аналізу і яке існує тільки в уяві людини [1, с. 155-156].

На цій підставі ставиться під сумнів обґрунтованість тези щодо обмеження об'єкта кримінально-правової охорони кількістю розділів Особливої частини КК. Така постановка питання дає змогу деяким дослідникам виокремлювати злочини проти тілесної недоторканості, недоторканості людини, нормального морально-психологічного розвитку неповнолітніх [2, с. 117]; злочини проти сім'ї, злочини у сфері медичного обслуговування, злочини у сфері використання документів [3, с. 69, 149, 466] тощо.

Поза сумнівів, у будь-якому випадку за своєю сутністю поняття об'єкта злочину, як би воно не визначалося, є соціологічною категорією, оскільки поза соціумом його не існує. Однак воно не може позбавлятися і свого нормативного складника. У протилежному випадку об'єкт втрачає своє принципове значення як обов'язковий елемент будь-якого складу злочину і перетворюється на суто декларативну, абстрактну категорію. Тому визначення об'єкта злочину має здійснюватися виходячи із соціально-нормативного розуміння цього поняття. Відповідно до ч. 2 ст. 1 для здійснення завдання з правового забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України, миру і безпеки людства. КК України визначає, які суспільно-небезпечні діяння є злочинами. Тобто, злочинність діяння визначається тільки цим Кодексом (ч. 3 ст. 3). Це означає, що КК України містить перелік злочинів, який розширювальному тлумаченню не підлягає. Оскільки об'єкт злочину є обов'язковим елементом його складу, логічно припустити, що такому тлумаченню не підлягає і перелік об'єктів кримінально-правової охорони.

Ігнорування положень, що містяться у ч. 2 ст. 1 та ч. 3 ст. 3 КК України, так або інакше, призводить і до штучного створення безпосереднього об'єкта конкретного посягання, особливо у тих випадках, коли мова йде про додатковий об'єкт.

Слід зазначити, що у сучасних джерелах тенденція до збільшення соціологічного розмаїття при визначенні додаткового об'єкта тих чи інших злочинів значно посилилася. Так, наприклад, автори Науково-практичного коментаря КК України за редакцією О.М. Джужі, А.В. Савченка та В.В. Чернея 2018 р. як додаткові об'єкти виокремлюють: особисту безпеку (ст. 146), право на сім'ю (ст. 149), свободу від використання у будь-якій формі в асоціальній діяльності (ст. 150¹), гідність особи (ст. 151) порядок легітимного документообігу, наповнення бюджетів різного рівня, облік зареєстрованих осіб-підприємців (ст. 205¹), порядок передачі майна (ст. 206²), екологічну безпеку (ст. 327), безпеку та тілесну недоторканість потерпілого (ст. 340), особисті інтереси потерпілого (ст. 343), порядок користування документами (ст. 357), відносини у сфері забезпечення режиму обмеженого доступу до певної інформації (ст. 361), відносини власності щодо певної інформації (ст. 363), безпеку особи (ст. 386), нормативно визна-

чений порядок представництва в судді (ст. 400¹), суспільні відносини у сфері видання, обігу та використання документів (ст. 409), порядок розкриття та розслідування злочинів (ст. 426) тощо [4, с. 338, 346, 354, 355, 479, 483, 749, 789, 800, 834, 846, 855, 962, 994, 1015, 1035]. При цьому перелік додаткових об'єктів, як правило, залишається відкритим, оскільки підкреслюється, що постраждати можуть й інші блага [4, с. 398, 401, 941 тощо].

З цього приводу хотілося б зазначити наступне. По-перше, охорона таких об'єктів, як наповнення бюджетів різного рівня, легітимний документообіг, облік зареєстрованих осіб-підприємців тощо Особливою частиною чинного КК України не передбачена, якщо взагалі зазначені категорії можуть виступати як об'єкти кримінально-правової охорони. Тому їх виокремлення суперечить ч. 2 ст. 1, ч. 3 ст. 3 КК України та є штучним, оскільки немає жодного значення ні для кваліфікації вчиненого діяння, ні для призначення за нього покарання.

По-друге, виокремлення додаткового об'єкта в будь-якому випадку є можливим тільки тоді (за умови, що його охорона задекларована в Особливій частині КК), коли охорона цих відносин прямо передбачена диспозицією відповідної норми. Про наявність такої охорони може свідчити як безпосередньо вказівка на додатково охоронюваний об'єкт (наприклад, відповідно до ст. 113 КК диверсійні дії, вчинені з метою ослаблення держави, можуть бути спрямовані і на заподіяння шкоди здоров'ю людей), так і вказівка на спосіб, що використовується винним (наприклад, насильство) чи характер наслідків, що настали (наприклад, загибель людей чи інші тяжкі наслідки).

По-третє, заподіяння шкоди додатковому безпосередньому об'єкту має не лише передбачатися відповідною нормою Особливої частини КК України, а й розглядатися законодавцем як окреме кримінально-каране діяння. Тобто, охоронювані тією чи іншою нормою суспільні відносини лише тоді набувають статусу додаткового безпосереднього об'єкта, коли посягання на них само по собі є злочином. Інакше кажучи, додаткових об'єктів у чистому вигляді не існує. Один й той самий об'єкт у одних випадках є основним, а в інших – додатковим. Правильне встановлення додаткового об'єкта та вирішення питання про обсяг його охорони в межах санкції відповідної норми дають змогу розмежувати складний багатооб'єктний злочин та множинність злочинів. Власне кажучи, саме для цього він і виокремлюється. Якщо ж посягання на додатковий об'єкт законодавець окремим злочином не вважає, то його встановлення та визначення втрачає будь-який сенс навіть у тому випадку, коли охорона тих чи інших відносин прямо передбачена диспозицією відповідної норми Особливої частини КК України.

У сучасній вітчизняній кримінально-правовій теорії домінуючою є позиція, відповідно до якої додатковий об'єкт поділяється на обов'язковий та факультативний. Додатковим обов'язковим є об'єкт, якому поряд з основним завжди заподіюється шкода і без якого кваліфікація за даним складом є неможливою. Додатковий факультатив-

ний об'єкт – це такий об'єкт, наявність чи відсутність якого при посяганні на основний об'єкт не впливає на кваліфікацію за цим складом злочину.

Але, як уявляється, це не зовсім так. Наявність такого додаткового об'єкта, як, наприклад, здоров'я людини при відкритому викраденні чужого майна перетворює вчинений грабіж на насильницький і дозволяє кваліфікувати його за ч. 2 ст. 186 КК України, у межах якої здоров'я особи виступає вже не факультативним, а обов'язковим додатковим об'єктом, оскільки вчинити насильницький грабіж без заподіяння шкоди здоров'ю особи чи створення такої загрози теж неможливо. Тому, як здається, критерії поділу додаткового об'єкта на обов'язковий та факультативний залягають дещо в іншій площині.

Додатковим обов'язковим має визнаватися об'єкт, охорона якого передбачена відповідною нормою Особливої частини поряд з основним об'єктом і посягання на який розглядається чинним КК як окреме кримінальне правопорушення. У цьому випадку, один злочин є способом вчинення іншого, у зв'язку з чим виникає питання про кількість вчинених злочинів.

Якщо спосіб вчинення діяння сам по собі злочином не визнається, питання про багатооб'єктне правопорушення має бути знято. Поза сумнівів, способи, які використовує винний при посяганні на основний об'єкт, можуть заподіювати чи створювати загрозу заподіяння шкоди іншим об'єктам. Але ця обставина не має кримінально-правового значення. Інакше кажучи, такі об'єкти є додатковими факультативними і їх наявність не впливає ні на кримінально-правову оцінку вчиненого, ні на призначення винному покарання.

Іноді стверджується, що спричинення шкоди факультативному об'єкту є свідченням більш високої суспільної небезпечності вчиненого діяння і має враховуватися судом при призначенні винному відповідної міри покарання [3, с. 118]. З цією тезою погодитися складно.

По-перше, ст. 67 КК при визначенні обставин, які обтяжують покарання про спричинення злочином шкоди факультативному об'єкту не згадує, а передбачений тут перелік, як відомо, є вичерпним.

По-друге, спричинення шкоди факультативному об'єкту, як, до речі, і заподіяння шкоди основному об'єкту не охоплюється і такою загальною засадою призначення покарання, як ступінь тяжкості вчиненого злочину, яка за попереднім КК йменувалася характером і ступенем суспільної небезпечності вчиненого злочину. За елементарною логікою загроза комусь чи чомусь не може включати до себе те, на що вона спрямована. Тому об'єкт злочину, як основний, так і додатковий не є структурною складовою його суспільної небезпеки.

Таким чином, додатковим об'єктом має визнаватися об'єкт, охорона якого задекларована тим чи іншим розділом Особливої частини і прямо передбачена відповідною нормою КК України поряд з основним об'єктом. При цьому кримінально-правове значення має лише такий додатковий об'єкт, посягання на який з позицій чинного КК є окремих кримінальним правопорушенням. У тому випадку додатковий об'єкт набуває статусу обов'язкового, оскільки має принципове значення

при вирішенні проблеми розмежування складного багатооб'єктного діяння та ідеальної сукупності злочинів. В інших випадках додатковий об'єкт є факультативним, оскільки його наявність не впливає ні на кваліфікацію вчиненого, ні на призначення винному покарання.

Список використаної літератури:

1. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / За ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
2. Кваліфікація злочинів / За ред. М.І. Панова. Х.: Право, 2016. 356 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина / За ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Х.: Право, 2015. 528 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Ключові слова: соціально-нормативна концепція об'єкта злочину, додатковий обов'язковий об'єкт злочину, додатковий факультативний об'єкт злочину, кваліфікація злочину, призначення покарання за злочин.

Ключевые слова: социально-нормативная концепция объекта преступления, дополнительный обязательный объект преступления, дополнительный факультативный объект преступления, квалификация преступления, назначение наказания за преступление.

Key words: social normative concept of object of crime, additional obligatory object of crime, additional optional object of crime, qualification of crime, imposition of punishment for crime.

ШОСТАК ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАКОНОПРОЕКТ 3316. ЧИ ВСЕ ЄВРОПЕЙСКЕ ДОБРЕ З МОРАЛЬНОЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ?

9 квітня 2020 року в Верховній Раді України був зареєстрований Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо протидії злочинам на ґрунті ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності) (надалі – «Законопроект № 3316») [1]. Одразу ж цей Законопроект № 3316 отримав широкий резонанс серед суспільства, що й не дивно з огляду на його одіозність.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій направила листа до ВРУ з проханням відхилити цей проект [2], а 15 квітня 2020 року була зареєстрована петиція на сайті Президента України про необхідність відкликання згаданого законопроекту фракцією партії «Слуга народу» [3].

Традиційно дискримінаційні злочини прийнято відносити до категорії злочинів ненависті (hate crimes), які за європейськими вказівками